

Коваль Ольга Миколаївна,

студентка 3-го курсу факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМА ВІКТИМНОСТІ У ПІДЛІТКОВОМУ ВІСІ

Сучасний етап розвитку української держави характеризується декларуванням необхідності підтримки підростаючого покоління, забезпечення ефективної соціалізації дітей. Загальнодержавною програмою "Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини" на період до 2016 року чітко намічені орієнтири – культурний та духовний розвиток дітей, подолання дитячої бездоглядності та безпритульності, соціальний захист дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, дітей-інвалідів, дітей-біженців, ліквідація різних форм жорстокого поводження з дітьми.

Разом з тим, науковці і практики звертають увагу на наявність значної кількості дезадаптованих дітей, які мають різні прояви віктимної поведінки – агресивність, роздратованість, конформність, безпорадність та ін. Це засвідчує відсутність гнучкості та дивергентності у поведінці неповнолітніх і може спричинити перетворення дитини у жертву несприятливих умов соціалізації. Особливо означена проблема стосується дітей підліткового віку, оскільки саме у цей період відбуваються значні фізичні та гормональні зміни, наявний нестійкий емоційний фон, недостатність соціальної зрілості для самореалізації [1, с. 177].

Аналіз питання віктимності неповнолітніх все частіше привертає увагу дослідників правознавців, соціологів, психологів. Проблеми віктимності досліджувалися вітчизняними психологами: О. Бовть, О. Бондарчук, Т. Вакуліч, В. Терпелюк, Н. Максимова, С. Гиренко та інші. Серед

зарубіжних авторів даним питанням займалися: Г. Гентинг, Б. Грейсон, К. Міязава, Д. Рівман та багато інших.

На думку Д. Сорокотягіної, віктимність - це дія або навпаки бездіяльність осіб, при яких вони стають жертвами злочину в типових і нетипових ситуаціях [2, с. 34]. За Л. Кузнецовою, дослідження останнього десятиріччя показали, що найбільш схильними до прояву віктимної поведінки є діти, особливо підліткового віку [3, с. 73].

Віктимізації молоді на думку О. Бовть, спричиняють їх індивідуально-психологічні властивості та якості, а також специфічні особливості поведінки: зловживання алкоголем, статеве розбещеність, аморальна та протиправна поведінка, довіра, нерішучість або навпаки агресивність [4, с. 133].

Досліджуючи особливості віктимності підлітків, В. Терпелюк виявив, що показниками віктимності особистості підлітка є: рівень самооцінки; стратегія психологічного захисту в спілкуванні; стійкість емоційних станів; рівень виявлення основних психічних станів (тривожність, фрустрація, агресивність, ригідність); уміння пристосуватися до умов та рівень адаптованості [5].

М. Одінцова зазначила, що у молодих людей з підвищеною віктимністю виявляється типова модель поведінки, більш характерна для дитини, ніж для дорослої людини. Найбільш загальними характеристиками віктимності є: труднощі у прийнятті рішень; прагнення мати поради та підтримку інших людей; у відсутності контакту з оточенням вони відчують себе безпорадно і дискомфортно; невизначена реакція у відповідь на критику і несхвалення [6].

У літературі неодноразово висловлюється думка про те, що головною причиною віктимності девіантних підлітків та її стрімкого зростання є погіршення економічної ситуації і зростання напруженості у суспільстві. Підлітки були та завжди залишатимуться найбільш вразливою частиною суспільства. Уразливість полягає в певних особливостях підлітків (рухлива

психіка, не сформована остаточно система цінностей) робить їх більш схильними до віктимності [7].

Таким чином, віктимність – це схильність індивіда, зумовлена певними особистісними рисами та соціальними чинниками, що можуть спричинити віктимну поведінку і потрапляння у соціально небезпечні ситуації. Віктимна поведінка є формою дезадаптивної поведінки, що проявляється у певному комплексі стійких властивостей, які обумовлюють підвищену схильність підлітка стати жертвою несприятливих умов соціалізації. Факторами віктимної поведінки підлітків є комплекс психологічних якостей (емоційна нестійкість, тривожність, неадекватна самооцінка), відсутність у дитини відчуття підтримки з боку близьких людей, деструктивні стратегії виховання, а також спостереження і переживання факту насильства. Важливість дослідження та вирішення проблеми віктимності підлітків зумовлена тим, що вона є превентивною щодо інших соціально небезпечних проблем (наприклад, втягнення у торгівлю людьми), відхилень у поведінці підлітків – делінквентних та адиктивних проявів.

Список бібліографічних посилань

1. Рень Л. В. Підліткова віктимність у соціально-педагогічному вимірі. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету*. Серія : Педагогічні науки 2016. Вип.133. С.177-180.

2. Сорокотягина Д. А. Виктимологический анализ при расследовании преступлений // *Криминалистическая виктимология (вопросы теории и практики)*. сб. науч. Трудов. Иркутск,1980. 124с.

3.Кузнецова Л. Э., Ерошенко А. Н. Психологические особенности проявления виктимного поведения у современной молодежи. *Актуальные вопросы современной психологии: материалы II междунар. науч. конф.* (г. Челябинск, февраль 2013 г.),Челябинск: Два комсомольца, 2013. С. 73-75.

4.Бовть О. Б. Про дослідження віктимної поведінки молоді у морально-правовому вимірі. *Вісник Нац. ун-ту оборони України*: зб. наук. праць.2012. Вип.1(26). С.131-138.

5.Терпелюк В. Критерії, показники та рівні ризику віктимізації підлітків- учнів загальноосвітніх шкіл.URL: [irbisnbuv.gov.ua/ .../ cgiirbis_64.exe?](http://irbisnbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe?).(дата звернення : 10.02.2018)

6.Одинцова М. А. Психология жертвы. Сказкотерапия для взрослых. – Самара: Бахрах-М, 2010. 240 с.

7.Ривман Д. В. Криминальная виктимология: учебник для вузов. СПб. : Питер, 2002. 304с.

Науковий керівник: Греса Наталія Володимирівна, доцент кафедри соціології та психології факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат психологічних наук, доцент.

Корепанов Володимир Володимирович,

студент 3 курсу факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ

ТАТУЮВАННЯ ЯК ЗАСІБ НЕВЕРБАЛЬНОЇ САМОПРЕЗЕНТАЦІЇ

Самопрезентація особистості – це, в першу чергу, засіб підтвердження образу Я та підтримки самооцінки, тобто, це усвідомлюваний або неусвідомлюваний процес (залежно від ситуації), який здійснюється активним суб'єктом. Самопрезентація як реальний засіб формування образу Я, в системі особистісних орієнтирів помічає «точку перетину» соціального та внутрішньопсихологічного в структурі особистості [1, с.26].

У кожної людини існує певний репертуар самопрезентаційної поведінки з різноманітними стратегіями і тактиками, які вона використовує відповідно до ситуації і власних психологічних особливостей [2, с. 56].